

virke til at gjøre Folk lede og fjede af Statskolen, drive dem bort derfra og drive dem hen til Friskolen. Nogle ville maaske mene, at det ikke er saa let at opretholde Friskolen, thi den koster Penge; men Folk kunne være meget opfindsomme i den Henseende, og naar man bærer sig ad paa en forstændig Maade, er det ikke saa vanskeligt. Jeg har netop for et Aar siden hørt en Præst — jeg tror endog, det var en Provst — fremsætte, hvor suidt man i hans Kommune havde faaet oprettet en Friskole. Man havde nemlig oprettet den i selve Statskolen; den blev ledet af selve Statskolelæreren, og Friskolens Børn bleve underviste i de samme Timer som Statskolens Børn. Den hele Kunst bestod i, at Folk den ene Dag lode deres Børn udslette af Protokollen og den anden Dag sendte dem hen i den samme Skole, under samme Lærer og i samme Timer som tidligere. Dette fandt denne Mand at være i fuld Overensstemmelse med Loven, og han billigede det ogsaa; men har dette hidtil kunnet ske, vil noget Sagnende eller ogsaa det Samme kunne finde Sted for Fremtiden, selv om vi vedtage denne Lov. Vi ville da ikke opnaa Andet, end at vi faae en Afdeling i Statskolen, nemlig Friskolen; som bliver den største, og jeg tror derfor, at vi maa komme til andre Tvangsforholdsregler end dem, der her ere foreslaaede, dersom de overhovedet skulle vise sig virksomme. — Svad Skolens Tilsyn angaar og de Skoleinspektører, som her ere foreslaaede, skal jeg for Tiden ikke indlade mig paa at udtale mig derom. — Jeg skal endnu kun sige, at jeg, dersom jeg kunde faae Loven ændret i de Retninger, jeg nu har paapeget, ikke vilde være uwillig til at gaa ind paa den Bestemmelse, som findes i § 25. Jeg ser meget godt, at den indeholder en væsentlig Indskrænkning i den Nødtigbed, som Kommunerne for Tiden have; men jeg erkjender, at Billighed maaske kan tale for en saadan Bestemmelse, navnlig af Hensyn til de ældre Lærere. Jeg veed vel, at en ung Lærer, naar han bliver Hjælperer hos en gammel Skolelærer og rigtig forstaaer at gjøre sine Hoser grønne, som man siger, hos Befolkningen, har let ved at vinde dens Gunst, og som en Følge deraf opnaar han at blive indstillet til Embedet, naar den gamle Lærer dør. Saaledes gaar det i Regelen til, men jeg har hørt flere beklage sig over, at disse yngre Lærere, som i den første Tid have været meget ivrige i at række Haand til Befolkningen, have, naar de først have faaet Jodcasts i Skoleembedet, været ligesaa hurtige til at vende den Nyggen; saa har det imidlertid været umuligt at blive dem tvit. Jeg skulde derfor ikke have Noget imod, at man havde en Lovbestemmelse, som medførte, at de bedste lønnede Embeder kun bleve besatte med Folk, som havde traadt deres Børneskole rigtig, for de kunne faae fast Jod i saadanne Embeder.

Sjörning: Mit Standpunkt i Skole-sagen er i alt Væsentligt det samme som den ærede første Læser, og min Betragtning af dette Lovforslag er derfor ogsaa i alt Væsentligt den samme som hans. For at jeg imidlertid ikke skal synes altfor radikal i Skolesagen, skal jeg tillade mig at begynde med at udtale nogle almindelige Grund-sætninger, hvorfra jeg gaar ud, og som man ikke kan negte have en temmelig konservativ Karakter. Jeg vil da først overfor de Nøtter, som undertiden fremkomme, og hvorefter man skulde tro, at det, der først og fremmest var at gjøre, var at faste alt det Bestaaende overbord, hævde, at der nødvendigvis maa være en offentlig Børneskole, ikke alene fordi det vel i Grunden ligger i Grundloven, men ogsaa fordi det ligger i Forholdene som en Nødvendighed. Jeg maa dernæst hævde, at naar der skal være og fremdeles — saalangt som jeg kan se ind i Fremtiden — maa vedblive at bestaa en saadan offentlig Børneskole, saa maa man ikke gjøre Uret imod denne ved at betragte den som et nødvendigt Onde og ved at fordømme den til Stillestaaen og Uberøgelighed; nei, man maa erkjende, at den ogsaa maa kunne være Gjenstand for yderligere Organisation ligesaa vel med Hensyn til Undervisningen som med Hensyn til hele den øvrige Virksomhed, og at den ogsaa maa kunne forbedres og reformeres. Jeg vil fremdeles hævde som nok en Grundsaetning, at man ikke kan undgaa en vis Tvang i vort offentlige Børneskole-væsen. Ogsaa i den Henseende kommer der Frihedsrøster frem, som enten ere noget vel idealistiske eller grundede i Mangel paa Kjendskab til de virkelige Forhold; der er et vist Lavmaal af menneskelig Dannelsel, af Kundskab og Færdighed, som det Offentlige maa kræve hos enhver Borger. Hvor dette tilegnes af ham, er en anden Sag, men det skal paases, at det tilegnes af ham, og kan det ikke ske andetsteds, saa skal det ske i den offentlige Skole. Endelig vil jeg som en fjerde Grundsaetning, der ogsaa er noget konservativ, hævde, at denne Skole ikke kan undvære et vist Tilsyn. Jeg har ogsaa hørt Nøtter, hvorefter man skulde tro, at det var nødvendigt, at alt Tilsyn blev afløst, og at det bedste Tilsyn var det, som Forældrene førte. Var Skolelæreren en Mand, som maatte anses for at kunne udrette noget Godt, saa kunde det gaa uden Tilsyn, og naar det Omvendte var Tilfælde, saa kunde det ikke hjælpe at føre Tilsyn. Det kan være muligt, at dette kan gjælde med Hensyn til private Skoler og Friskoler, men det gjælder ikke om Skoler, som bestyres af lønnede Embedsmænd. Ingen Embedsmand har godt af at være uden Tilsyn, det er vist, og naar Stillingen er fast, og Lønnen ligesuldt kommer, saa maa der et Tilsyn til at paase, at Bedkommende gjør sin Pligt. Jeg kan med Hensyn til dette Tilsyn gjøre endnu en Indrømmelse. Hvor gjerne jeg nemlig end efter mit Kjendskab til Forholdene faae, at vore Skoler,